

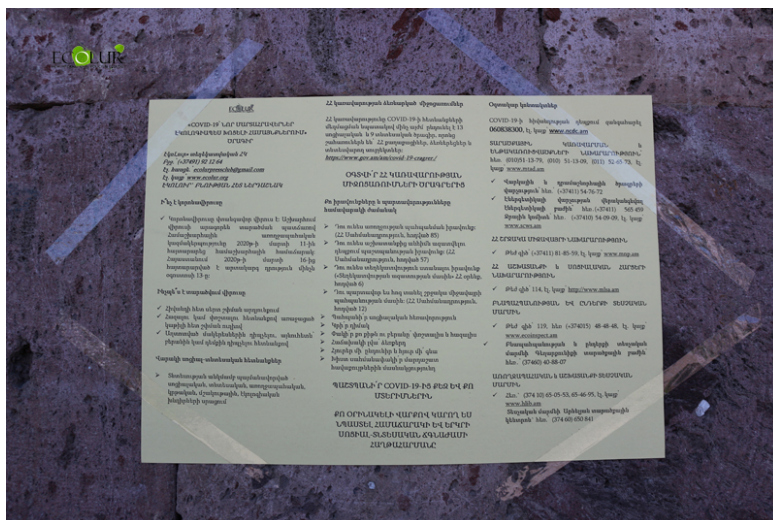
«COVID 19- ՆՈՐ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐ ԷԿՈԼՈԳԻԱՊԵՍ ԽՈՑԵԼԻ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒՄ» ԾՐԱԳԻՐ

«ԷԿՈԼՈԳԻԱ» ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԿ

«ՄԱՐՏՈՒՆԻ ԽՈՑԵԼԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐՆԵՐԸ COVID 19 –Ի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ» ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

«ԷկոԼուր» տեղեկատվական հասարակական կազմակերպության կողմից իրականացվում է «COVID-19՝ նոր մարտահրավերներ էկոլոգիապես խոցելի համայնքներում» ծրագիրը, որի նպատակն է նպաստել էկոլոգիապես խոցելի համայնքների բնակչության սոցիալ-բնապահական կայունության իրավունքի պաշտպանությանը COVID-19-ի հետ կապված պայմաններում:

Ծրագրի շրջանակներում ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Մարտունի համայնքի բնակչության համար պատրաստվել են տեղեկատվական փաթեթներ, որտեղ ներառված են բնակիչների համար COVID-19-ով պայմանավորված իրազեկման թերթիկներ, ինչպես նաև սոցիալ-տնտեսական վիճակի մեղմացմանն ուղղված ՀՀ կառավարության սահմանած միջոցառումների սեղմագրերը:

Նկար 1. ԷկոԼուրի պատրաստած տեղեկատվական թերթիկը

Բնակիչների և համայնքի ղեկավարի համար կազմվել է Ծրագրի խնդիրներին առնչվող հարցաշար, ինչի պատասխանների, անցկացրած հարցազրույցների վերլուծությունն էլ հիմք է հանդիսացել սույն հաշվետվության համար:

Երևան, 2020թ.

ՄԱՐՏՈՒՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԳԼՈՒԿԱԼ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մարտունի համայնք

Բնակչության թիվը՝ 13675, որից կին՝ 6965, տղամարդ՝ 6710 հոգի: Ունի 1 հիվանդանոց, 3 դպրոց 2135 աշակերտով, 4 մանկապարտեզ 2135 սանով:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Մարտունու կենտրոնական հիվանդանոցը սպասարկում է 17 համայնքի, հզորությունները բավարար են: Համայնքի հիվանդանոցն ունի 50 մահճակալ կորոնավիրուսով հիվանդներին ընդունելու և բուժելու համար: Ամբողջ սարքավորումները տրամադրվել են ՀՀ կառավարության կողմից: Ներկայումս հիվանդանոցը գերծանրաբեռնված չէ:

Արտագնա աշխատանքի մեկնելու սահմանափակման արդյունքում համայնքում պաշտոնական տվյալներով 1000 մարդ մնացել է գործազուրկ: Ստեղծվել է այդ մարդկանց մասնագիտությունների տվյալների բազա, նրանց ընդգրկելու սուբվենցիոն ծրագրերում, կամ քաղաքում ընթացող այլ աշխատանքներում: Սակայն խնդիրն ամբողջությամբ լուծված չէ:

Ի արձագանք ՀՀ կառավարության հայտարարության՝ համայնքում ձևավորվել է մեկ գյուղատնտեսական կոոպերատիվ, սակայն արտոնյալ վարկ չեն ստացել, այլ գյուղտեխնիկա են ստացել, որով նախատեսվում է հանրությանը մատչելի տարբերակով ծառայությունների մատուցում:

COVID 19 համավարակով պայմանավորված մարտահրավերներ.

- Արտագնա աշխատանքի մեկնելու հնարավորության սահմանափակման հետևանքով աշխատուժի թերզբաղվածություն, սոցիալական խնդիրների ավելացում, եկամուտների կորուստ
- Սպասարկման ոլորտի, բիզնես ծառայությունների աշխատանքների ծավալների կրճատում
- Հեռավար եղանակով ուսուցման կազմակերպման համար անհրաժեշտ տեխնիկական միջոցների ձեռքբերման համար լրացուցիչ ծախսեր
- Փոքր ու միջին բիզնեսի գործունեության ծավալների կրճատում:

ՄԱՐՏՈՒՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Մարտունի համայնքի վրա էական ազդեցություն է գործում «ՄԿՇԳ ԷՆԵՐԳԻԱ» ՍՊԸ-ի կողմից շահագործվող «Մարտունի» փոքր ՀԷԿ-ը: ՓՀԷԿ-ը շահագործման է հանձնվել 2010թ-ին: Այն կառուցված է Սևանա լիճ թափվող Մարտունի գետի վրա, ինչի պատճառով ոչնչացման վտանգի տակ է հայտնվել գետի ձկնաշխարհը, մասնավորապես, ՀՀ կարմիր գրքում գրանցված Գեղարքունի, Սևանի

կողակ, Սևանի բեղաձուկ ձկնատեսակները, ինչպես նաև կարմրախայտը: Փոքր ՀէԿ-ը գետում թողնում է նվազագույն հոսք:

Նկար 1. «Մարտունի» ՓՀԵԿ-ի գլխամաս

Գետից ջրառը զրկում տեղի բնակիչներին նոր գյուղատնտեսական նշանակության տարածքներ յուրացնել ոռոգման ջրի անբավարարության պատճառով: Գետի հակասանիտարական վիճակը, հարուստ ձկնաշխարհի ոչնչացումը, լանդշաֆտի փոփոխությունը ոչ միայն լուրջ էկոլոգիական խնդիր են, նաև բացասական ազդեցություն ունեն համայնքի սոցիալ-տնտեսական վիճակի վրա, քանի որ խոչընդոտում են տուրիզմի զարգացմանը, համապատասխան ենթակառուցվածքների զարգացմանը ոչ միայն Մարտունիում: Այս խնդիրը բնորոշ է նաև Սևանի առափնյա այլ համայնքների, որոնք տուժում են Սևանա լիճ թափվող գետերի վրա կառուցված փոքր ՀԵԿ-երի ազդեցությունից: «Մարտունի» փոքր ՀԵԿ-ը ստացել է ջրօգտագործման թույլտվություն 06.05.2019-02.03.2026թթ. ժամկետով: ՓՀԵԿ-ի ջրառը կազմում է 17900 հազար խմ/տարի: ԷկոԼուրի կողմից հարցված բնակիչների 62,5 %-ը կարծում է, որ «Մարտունի» ՓՀԵԿ-ն ազդում է իրենց գյուղատնտեսական աշխատանքներից ստացված եկամուտների վրա, քանի որ կրճատվել է ոռոգվող հողատարածքների մակերեսը, ամռան սեզոնին ոռոգման ջրի պակասի արդյունքում բերքը չորանում է, կրճատվել են արոտավայրերը, մնացած 37,5 %-ի կարծիքով ՓՀԵԿ-ն իրենց վրա չի ազդում, քանի որ իրենց տնտեսական գործունեությունը չի առնչվում ՓՀԵԿ-ի գործունեության հետ:

«Աջակցություն փոքր ՀԵԿ-երին վերաբերող բարեփոխումներին՝ գետային էկոհամակարգերի կայուն օգտագործման նպատակով հանրության և ՀՀ բնապահպանության նախարարության երկխոսության միջոցով» ծրագրի շրջանակներում ԷկոԼուրի կատարած հետազոտությունների արդյունքում պարզվել էր, որ «Մարտունի» ՓՀԵԿ-ին ՋԹ-ով տրված հիդրոլոգիական տվյալներ հավաստի

չեն, ինչը ՓՀԷԿ-ի շահագործման ժամանակ հանգեցնում է բնապահպանական ռիսկերի, մասնավորապես, ջրառից հետո գետի բնապահպանական ելքի սխալ հաշվարկի: Ընկերության կողմից ամռան ոռոգման սեզոնին բնապահպանական հոսքը չէր պահպանվում, ջրառի կետն ապահովված չէր ջրաչափական սարքավորումով, գլխամասի ճաղավանդակներից հանված ջրաբերուկները թափվում էին գետ՝ կրկին աղտոտելով այն: Ձկնանցարանը չէր ապահովում ձկների բնականոն անցումը: ՓՀԷԿ-ի կայանը կառուցված է Մարտունի համայնքի վարչական տարածքի Լուսաձոր կոչվող տեղամասում, որտեղ 30-40 ընտանիք էր ապրում և զբաղվում անասնապահությամբ: ՓՀԷԿ-ի կառուցման ժամանակ Ընկերությունն այս բնակիչներին խոսք էր տվել, որ կհոգա նրանց հոսանքի ապահովության հարցը, ինչը չէր կատարվել մինչև 2018 թվականը: 2018 թվականին ընկերության և Մարտունի համայնքի միջև կնքված պայմանագրի հիման վրա ամեն տարի ՓՀԷԿ-ը Մարտունի համայնքին տրամադրում է 2,0 մլն. դրամ գումար, ինչն, ըստ Մարտունու համայնքապետի, ծախսվում է ճանապարհների հարթեցման, տվյալ տարածքում ապրող մարդկանց էլեկտրաէներգիայի վարձը մուծելու վրա: Չեն փոխհատուցվել այն բնակիչների վնասները, որոնց հողատարածքների վրա կառուցվել են ՓՀԷԿ-ի հենասյուները:

Նկար 2. Հանդիպում Մարտունու համայնքապետարանում

«ՄԿՇԳ ԷՆԵՐԳԻԱ» ՍՊԸ-ն COVID-19-ի պայմաններում համայնքին աջակցություն չի ցուցաբերել, սակայն 2018 թ-ին ընկերության և Մարտունի համայնքի միջև կնքված պայմանագրի հիման վրա ամեն տարի ՓՀԷԿ-ը համայնքին տրամադրում է 2,0 մլն. դրամ գումար, ինչն, ըստ Մարտունու համայնքապետի, ծախսվում է ճանապարհների հարթեցման, տվյալ տարածքում ապրող մարդկանց էլեկտրաէներգիայի վարձը մուծելու վրա:

ԷկոԼուրի հետ զրույցում «Մարտունու կանանց համայնքային խորհուրդ» ՀԿ-ի նախագահ Անահիտ Գևորգյանը նշեց, որ տեղի բնակիչները փոխհատուցում չեն ստացել իրենց հողատարածքների վրա ՓՀԷԿ-ի հենասյուների տեղադրման համար:

Բնապահպանական խնդիրները չեն լուծվել: Մարտունի գետը ՓՀԵԿ-ի գլխամասից մինչև կայան չոր է, Էկոլոգիական թողքը չի պահպանվում, ձկների տեղաշարժի համար պայմաններ չկան, ՓՀԵԿ-ը չունի ջրաչափ: Գետի հունի չորացման հետևանքով ցամաքել են տարածում առկա աղբյուրներ:

«Վերցնում է ամբողջ ջուրը պատվարից մինչև կայան, գետը չոր է: Գիտե՞ք՝ քանի աղբյուր է չորացել այդ տարածքում: Այդ գետն այնքան մեծ էր, մեծերը մեր ձեռքը բռնում էին, որ միջով անցնենք, հիմա այդ գետում ամռանը ջուր չկա: Մինչդեռ նախկինում ամբողջ մեր համայնքը ոռոգման ջրի վրա էր նստած», - ասաց Անահիտ Գևորգյանը և հավելեց, որ միայն ՓՀԵԿ-ը չէ պատճառը, որ մարդիկ հող չեն մշակում: «Մարդիկ շատ քիչ են հող մշակում, որովհետև գյուղտեխնիկա չկա, աշխատուժ չկա, որովհետև պարարտանյութը, սերմնացուն, ոռոգման ջուրը թանկ են, պլանավորում չկա, որևէ աջակցություն չկա գյուղացուն: Մարդն ասում է՝ 2 պարկ կարտոֆիլ կառնեմ, կուտեմ, ինչու պիտի ցանեմ: Գյուղացին արտադրողից դարձել է սպառող: Քաղաքականություն չկա», - ասաց նա՝ կարևորելով գետի հունի մաքուր պահելը: «Կամրջից վերև գետի մեջ ամբողջությամբ ծառեր են աճել: Այդ ծառերը չեն կտրում՝ ասելով, թե տեր ունի: Գետի հունը միշտ մաքուր պետք է պահել, այլապես մի օր վարարած գետը վրեժխնդիր կլինի. ծառերը կփակեն գետի ճանապարհը, որը կարող է դուրս գալ հունից և ողողել ամբողջ տարածքը, որի ականատեսն ենք եղել տարիներ առաջ», - ասաց Անահիտ Գևորգյանը:

Նա առաջարկեց ՓՀԵԿ-ի տրամադրած գումարներով Լուսաձորի տարածքում զբոսաշրջություն զարգացնել: «Այդ տարածքում 4 դարաշրջանի պատմություն կա: Կա կիկլոպյան, նախաքրիստոնեական, քրիստոնեական և ասում են նաև, որ անդրջրհեղեղյան ժամանակաշրջանի հետքեր կան: Թող ուսումնասիրեն, տվյալ տարածքի մասին իրազեկեն, ցուցանակներ տեղադրեն: Ներառեն տուրիստական երթուղիների մեջ, քանի որ այդ տարածքը Սելիմի ճանապարհից ընդամենը 1 կմ հեռավորության վրա է», - ասաց Անահիտ Գևորգյանը:

Կոյուղին ուղիղ գնում է առուներ, այնուհետ՝ Սևան: Խորհրդային տարիներին Մարտունու մաքրման կայանում որպես ախտահանիչ կիրառվում էր քլոր, որից դեպի գետի ակունքներ ձվադրման գնացող ձկները սատկում էին: Խորհրդային Միության փլուզումից հետո կայանը դադարեց գործել: 2013թ-ին շահագործման հանձնվեց Մարտունու մեխանիկական մաքրման կայանը, որը քիմիական մաքրում չի ապահովում, և Սևանա լիճ է թափվում՝ պղտորված ջուր՝ առանց բավարար մաքրման, ինչպես նաև այն երբեք չի ապահովել ձկների տեղաշարժի համար անհրաժեշտ պայմաններ: Սևանա լիճ են թափվում նաև կոյուղագծերին չմիացված բնակավայրերի կողուղաջրերը: Դրանք հոսում են նաև համայնքին պատկանող հանրային լողափի տարածքը:

Անահիտ Գևորգյանը նշեց, որ Մարտունու կոյուղաջրերն ամբողջությամբ չեն ուղղվում Մարտունու մաքրման կայան: «Կեսը առվով հոսում է դեպի լիճ: Այնտեղ, որտեղ Մարտունու հանրային լողափն է, կողքին այդ առուն է բացվում»: Հարցին, թե ինչու է հանրային լողափը հենց այդ հատվածում կառուցվել, նա պատասխանեց. «Հանրային լողափն այդտեղ կառուցված է խորհրդային տարիներից, այն ժամանակ

մաքրման կայանն աշխատում էր, քիմիական մաքրում էր անում, մեծ մաքրման կայան էր: Խորհրդային Միության փլուզումից հետո քանդվեց: Հետո կառուցեցին մեխանիկական մաքրման կայան»:

Լուծված չէ Գեղհովիտ համայնքի և Մարտունու կոյուղագծերի միացման համար պահանջվող 100 մետր կոյուղու խողովակաշարի միացման հարցը: Գեղհովիտ գյուղի կոյուղին իր հերթին լցվում է Մարտունու գետ, որի ջրերով մարդիկ կատարում են ոռոգում: Գետի սակավաջրության օրերին կոյուղու կուտակված կեղտը միանգամից գալիս է բնակիչների բակեր: Հարցի լուծման համար որոշվել էր, որ մաքրման լոկալ կայան կկառուցվի Գեղհավիտի գծի վրա, բայց հարցը լուծում չի ստանում, քանի որ առաջացել են խողովակների միացման տեխնիկական խնդիրներ: Անհրաժեշտ է գլոբալ ծրագիր, որ բոլոր խողովակները փոխվեն:

«Գեղհովիտի կոյուղաջրերը Մարտունիում՝ գերեզմանոցի մոտ լցվում են ջրատար առուները ու հոսում Սևանա լիճ: Մի տարի ձմռանը առուները սառել էին, Գեղհովիտի կոյուղին լցվել էր Մարտունու փողոցները», - ասաց Անահիտ Գևորգյանը: Գյուղացիները գետ են լցնում նաև իրենց կենցաղային աղբը, որը ևս հոսում է Սևան:

Խնդրի լուծումը պետք է լինի համակարգային:

«Մենք առաջարկել ենք, որ Գեղհովիտը կոյուղու համակարգ պիտի ունենա, նաև աղբավայր և գյուղում կատարվի աղբահանություն, որ Մարտունի գետը չաղտոտեն», - ասաց Անահիտ Գևորգյանը:

Համաձայն ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Շրջակա միջավայրի մոնիթորինգի և տեղեկատվության կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի 2013-2018թթ. ջրաքիմիական մոնիթորինգի տվյալների՝ Մարտունի գետում արձանագրվել է կենսածին նյութերի պարունակության աճ: Գեղհովիտ գյուղից 0.5 կմ վերև գետն ունեցել է լավ որակի ջուր, իսկ գետաբերանում՝ անբավարար IV կարգի ջուր. կոմունալ-կենցաղային կեղտաջրերի, գյուղատնտեսական հոսքաջրերի հաշվին գետում մեծ է Ֆոսֆատ և ամոնիում իոնների կոնցենտրացիան¹:

¹ ՀՀ կլիմայի փոփոխության մասին 4-րդ ազգային հաղորդագրություն

Նկար 2. Մարտունի գետ

Տեղի բնակիչների շրջանում ԷկոԼուրի հարցումը ցույց տվեց, եր COVID-19 համավարակով պայմանավորված առաջացել է շրջակա միջավայրի աղտոտման նոր՝ վտանգավոր դրսևորում, մասնավորապես՝ համայնքի տարածքի և հանրային լողափերի աղտոտում օգտագործված դիմակներով և ձեռնոցներով:

Հարցվածների միայն 25,0 %-ն է նշել, որ համավարակի պայմաններում պատկան մարմինները պատշաճ ձևով արձագանքում և լուծում են տվել իրենց բարձրացրած սոցիալ-էկոլոգիական խնդիրներին, իսկ 25,0 %-ն էլ պատասխանել են, որ իրենց բարձրացրած հարցերը չեն ստացել արձագանք, մնացած 50,0 %-ը հարց չի բարձրացրել, քանի որ այդպիսիք չեն եղել:

Նվազել է համայնքային խնդիրների շուրջ տեղի ունեցող հանրային կարծիքի արտահայտման հնարավորությունը, քանի որ չեն կարող այս պայմաններում հանրային լսում կազմակերպել՝ ժողովրդի կարծիքն իմանալու համար: Համայնքապետը հավաստիացրեց, որ բնակիչների ընդհանուր կարծիքի մասին տեղյակ են:

Տեղի բնակիչները հետևյալ գնահատականը տվեցին Մարտունիում սոցիալ-էկոլոգիական վիճակի վերաբերյալ.

Հարցվածների մեծամասնությունը՝ 87,5%-ը, կարծում է, որ COVID-19-ով պայմանավորված նվազել են իրենց ընտանիքի եկամուտները, քանի որ կա՝ մ կրճատվել են իրենց աշխատավայրերի՝ սպասարկման ոլորտի ծառայությունների ծավալները, կամ ընտանիքի անդամները չեն մեկնել արտագնա աշխատանքի:

25,0 %-ը նշել է կատարված աշխատանքի դիմաց ստացված ոչ համարժեք՝ ցածր աշխատավարձի, իսկ ստացված գյուղատնտեսական մթերքների իրացման դժվարությունների մասին:

62,5%-ը նշել է, որ իրենց ընտանիքի անդամներն արտագնա աշխատանքի էին մեկնում արտերկիր, սակայն այս տարի, պայմանավորված համավարակով, չեն մեկնել, ինչի արդյունքում նվազել են իրենց ընտանիքի եկամուտները և չմեկնած անձինք կամ մնացել են հարկադիր պարապուրդում, կամ էլ ունեն թեթև զբաղվածություն ընտանեկան գործերում:

Մարտունու համայնքի ավագանու որոշմամբ համայնքային բյուջեից շուրջ 900 հազար դրամ հատկացվել է կորոնավիրուսով վարակվածներին ինչ-որ չափով աջակցելու համար, յուրաքանչյուր ընտանիքին մոտ 20 հազար դրամի չափով՝ հաշվի առնելով անդամների թվաքանակը: Օգնությունը տրամադրվել է բնամթերքի տեսքով: Ըստ Մարտունու համայնքապետ Արմեն Ավետիսյանի՝ կազմակերպում են երթեր, ինչի ընթացքում համայնքապետարանի միջոցների հաշվին, ըստ պահանջի, բաժանում են անձնական պաշտպանիչ միջոցներ: Ովքեր մեկուսացված են և սոցիալապես անապահով, սոցիալական հեռավորությունը պահպանելով, տրամադրել են սնունդ (14 միայնակ ծերի և 10 վարակված/մեկուսացված ընտանիքի) /Մարզպետարանից ստացել են առաջարկ այդ ծախսերի փոխհատուցման վերաբերյալ/:

Չնայած նրան, որ COVID-19-ով պայմանավորված արտակարգ դրության օրերին հարցվածներից շատերի աշխատատեղերը չեն կրճատվել, այնուամենայնիվ, կրճատվել է նրանց աշխատավարձերի չափը, քանի որ նրանք հիմնականում եղել են օրավարվարձով աշխատողներ:

Կորոնավիրուսային վարակվածության վերաբերյալ համայնքի բնակչության իրազեկվածության մակարդակը բավականին բարձր է. գիտեն ախտանշանների մասին, գիտեն իրենց գործողություններն այդ պարագայում:

Պետական, ՏԻՄ և մասնավոր հաստատություններից ստացվող աջակցության նկարագիրը

ՀՀ կառավարության կողմից իրականացված COVID-19-ի մեղմման սոցիալական ծրագրերից օգտվելու համար հարցված բնակիչները նշեցին, որ չեն բախվել որևէ դժվարության, սակայն 10,0%-ը նշել է, որ տեղի են ունեցել անհարկի ձգձգումներ:

Հարցվածների գերակշիռ մասը պատասխանել է, որ չի օգտվել ՀՀ կառավարության կորոնավիրուսի սոցիալական հետևանքների չեզոքացման ծրագրերով սահմանվող օժանդակություններից, բացառությամբ բնական զազի մատակարարման և էլեկտրական էներգիայի մատակարարման դիմաց տրվող օժանդակությունից և 0-18 տարեկան երեխա ունեցող ընտանիքներին տրված միանվագ դրամական օժանդակությունից:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Մարտունի համայնքում COVID-19 –ով առաջացած մարտահրավերներն են՝

- Համայնքում արձանագրվում է զգալի պասսիվություն՝ կապված արտակարգ դրության անորոշության և COVID-19-ի համավարակի ընթացքի հետ: Իրավիճակը սրվում է, քանի որ աշխատանքային միգրանտները, որոնք էական ներդրում ունենին իրենց ընտանիքների սոցիալական ապահովության հարցում, մնացին անաշխատանք: Միայն պաշտոնական տվյալներով Մարտունի է վերադարձել մոտ 1000 միգրանտ Ֆինանսական միջոցների սպառման հետ համայնքում առաջանում է սոցիալական լարված իրավիճակ, չկան հատուկ ծրագրեր, որոնք հաշվի առնեն չպահանջված ակտիվ աշխատուժի հանկարծակի աճը:
- Ոլորտները, որտեղ մարդիկ կարող էին զբաղված լինել, կապված են գյուղատնտեսության և տուրիզմի հետ: Սակայն ենթակառուցվածքի վատ էկոլոգիական վիճակը, մասնավորապես, մաքրման սարքավորումների բացակայությունը, «Մարտունի» փոքր ՀԷԿ-ի կողմից ճնշումը, գյուղտեխնիկայի, սերմնացուի, պարարտանյութի, ռոտոման ջրի թանկ լինելը, որի պատճառով մարդիկ չեն կարողանում շրջանառության մեջ դնել նոր հողեր, հարուստ կենդանական և բուսական աշխարհի ոչնչացումը, որը կարող է հիմք ծառայել տեղական գրավիչ տուրիզմի զարգացման համար, ինչպես նաև Սևանա լճի աղտոտումը, չեն նպաստում նոր աշխատատեղերի ստեղծմանը:
- Տարին չափազանց չորային էր, խոտ ընդհանրապես չկա: Մեկ հակ խոտը որ նախկինում արժեք 600-700 դրամ էր, այս տարի 1600 դրամով չեն կարողանում գտնել: Աշնանը կլինի անասունների զանգվածային մորթ, ու սոցիալական վիճակի կտրուկ սրացումն ակնհայտ կլինի գարնանը:
- COVID 19-ի-դեմ պայքարում անտեսվում՝ ՏԻՄ-երի և հասարակական կազմակերպությունների ներուժը : Կան առանձին ծրագրեր, սակայն լայն իմաստով հասարակայնությունն ու տեղի բնակչությունը դրանցում զբաղված չեն, ծրագրերը չեն քննարկվում, թեպետ դրանք կարող էին ուղղվել համայնքի կոնկրետ խնդիրների լուծմանը:
- Կարևոր է նշել, որ աշխատանքային միգրանտների վերադարձը բնորոշ է ոչ միայն Մարտունուն, այլ գրեթե ողջ Սևանի առափնյա համայնքներին, որտեղ արտագնա աշխատանքից եկամուտը միշտ եղել է բարձր:

ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆԸ

- Հարցման մասնակիցները կարծում են, որ ստեղծված իրավիճակից դուրս գալուն կօգնեն բնակչության զանգվածային թեստավորումները, պետության կողմից համավարակի տարածման կանխմանն ուղղված արդյունավետ միջոցառումները:

- Հարկավոր է մոբիլիզացնել տեղական հասարակական ռեսուրսները և տեղի բնակչությանը պանդեմիայի դեմ պայքարում, որպեսզի փոխվի անձի վարքը, նրա սոցիալական պատասխանատվության դերը:
- Մշակել և ընդունել սոցիալական ծրագրեր զբոսաշրջության տարբեր տեսակների՝ գյուղատնտեսական, գաստրոնոմիկ, էկոլոգիական, գիտական զբոսաշրջության զարգացման համար՝ հաշվի առնելով Սևանա լճի գոտու զբոսաշրջային գրավչությունը: Պատշաճ իրազեկման, տուրիստական երթուղիների մշակման, տուրիստական գործակալությունների հետ աշխատանքի միջոցով ներգրավել Մարտունու տարածաշրջանը տուրիստական երթուղիներում: Դա թույլ կտա մեծացնել տեղի բնակչության զբաղվածությունը և օգտագործել վերադարձած միգրանտների ռեսուրսը:
- Հաշվի առնելով Սևանա լճի ռազմավարական նշանակությունը Հանրապետության համար՝ անհրաժեշտ է գտնել ֆինանսավորման աղբյուրներ Մարտունու կեղտաջրերի մեխանիկական մաքրման կայանը կենսաբանական մաքրման կայանի վերապրոֆիլավորելու համար:
- Լուծել Սևանա լիճ թափվող գետերի վրա կառուցված փոքր ՀԷԿ-երի բացասական ազդեցության խնդիրը: ՓՀԷԿ-ի բոլոր կառույցները և գետի բնապահպանական թողքի չափաքանակը պետք է սահմանվեն այնպես, որ ոչ մի կերպ չխոչընդոտեն ձկների բնականոն տեղաշարժը: Սևանա լիճ թափվող գետերի վրա կառուցված ՓՀԷԿ-երի համար պետք սահմանվի այնպիսի հատուկ ռեժիմ, որը կապահովի ձկնաշխարհի պահպանությունը ինչպես բնական, այնպես էլ պոպուլյացիայի արհեստական համալրման համար: Եթե դա անհնար է ապահովել, ապա պետք է ապամոնտաժել Սևանի ավազանի գետերի վրա կառուցված բոլոր ՓՀԷԿ-երը: